

Matuszewski, Adam

"Bracia czescy w dawnej Polsce. Działalność literacka, teksty, recepcja", Dariusz Rott, Katowice 2002 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 48/1-2, 220-222

2003

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Umysł i rozum w gospodarce na przełomie tysiącleci, poddał analizie pojęcia *umysłu i rozumu* w pracach Andrzeja Wiercińskiego opartych na egzegezie tekstów biblijnych; Stanisław Balcicki omówił *Zjawiska globalizacji gospodarki światowej* pod kątem ich związku z ochroną środowiska i przedstawił krytyczną ocenę działań proekologicznych podejmowanych w Polsce lat 90.; Ryszard Jasiński próbował określić *Kulturowy kontekst gospodarki*; Mateusz Nieć, w artykule *Z rozważań o genezie prasy. O niektórych elementach tworzenia się kultury komunikacyjnej społeczeństwa*, przedstawił genezę i rozwój mowy, języka i pisma jako środków komunikacji oraz konsekwencje wykształcenia się języka i pisma dla jednostki jako podmiotu wspólnoty komunikacyjnej; Jadwiga Bogdan przedstawiła dwa rodzaje komunikacji marketingowej, służące z jednej strony celom współpracy między przedsiębiorstwem jako nadawcą a konkurentami jako odbiorcami, z drugiej zaś celom rywalizacji między nimi; Wojciech Małuszynski zdefiniował i omówił pojęcie *audytu komunikacyjnego*; Bogumiła Jasińska rozpatrzyła na przykładzie Kodeksu Etycznego Centrum Kreowania Liderów S.A. różnice, jakie zachodzą pomiędzy kodeksami etycznymi (skoncentrowanymi na wartościach) a kodeksami powinności; Monika Krzyżak omówiła promocyjną funkcję Targów Edukacyjnych; Jan Trąbka, w angielskojęzycznym artykule *Philosophical destruction and contemporary gnosis (Destrukcyjizm filozoficzny i gnoza współczesna)*, omówił problem destrukcyjizmu i gnozy w filozofii M. Heideggera i J. Derridy; Mirosław Zabirowski, w artykule *Uniwersalizm i kopernikanizm a realizm konkretystyczny w fizyce*, przedstawił oryginalną interpretację fizyki einsteinowskiej w konwencji proponowanego przez siebie rozumienia kopernikanizmu; Eugeniusz Żabaski omówił zastosowanie w fizyce *nihilistycznych rachunków zadań*; Jan Mikiewicz, w angielskojęzycznym artykule *On the optimality of sample-densities method (O optymalności metody gęstości próbkowych)*, przedstawił właściwości zaproponowanej przez siebie metody estymacji rozkładów nieparametrycznych, przydatnej w analizie stochastycznej wyników pomiarów.

Dariusz Rott: *Bracia czescy w dawnej Polsce. Działalność literacka, teksty, recepcja*. Katowice 2002 Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 211 s., 7 k. tabl. il. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Nr 2035.

Książka składa się z ośmiu zasadniczych rozdziałów, wstępu i zakończenia. We Wstępie autor przedstawia krótko historię powstania Jednoty Braci Czeskich, ich ideologię oraz dzieje ich wygnania z Czech i osiedlenia się w Wielkopolsce. Omawia też tutaj stan badań, terminologię oraz konstrukcję pracy. Rozdział pierwszy jest poświęcony życiu i twórczości mało znanego dzisiaj poety z przełomu XVI i XVII wieku – Piotra Wacheniusa Strzeleckiego. Szczególnie

dokładnie autor omawia zbiór pieśni lirycznych oraz religijnych Wacheniusa, zatytułowany *Hymny moje domowe*. Wybrane utwory z tego zbioru autor zamieszcza w *Aneksie* do swojej pracy. Jest to tym cenniejsze, że utwory Wacheniusa nie były współcześnie publikowane, a jedyny zachowany do dzisiaj oryginalny ich egzemplarz znajduje się w Bibliotece Zakładu Narodowego Ossolińskich (sygn. XVII-226-III). W rozdziale drugim, *Ikonosfera Leszna w latach 1628-1656 jako przestrzeń kulturowego współistnienia*, autor omawia krótko historię Leszna od 1393–1656 r., jego architekturę i urbanistykę, ustawodawstwo oraz liczebność w nim braci czeskich w okresie największego rozkwitu tego miasta. Rozdział trzeci przedstawia biografie oraz działalność na terenie Leszna dwóch kobiet, które wywarły duży wpływ na życie kulturalne XVII-wiecznego Leszna, a mianowicie znanej leszczyńskiej wizjonerki Krystyny Poniatowskiej oraz pierwszej na ziemiach polskich poetki łacińskiej Anny Memoraty. Wybrane utwory Anny Memoraty oraz ich polskie tłumaczenia autor zamieszcza także w *Aneksie*. Rozdział czwarty opisuje *Podróże braci czeskich i ich literackie reminiscencje*, ze szczególnym uwzględnieniem podróży edukacyjnych przedstawicieli rodziny Rybińskich oraz dokonanego przez Daniela Vettera w 1638 r. pierwszego polskiego opisu Islandii¹. Opisowi Islandii Daniela Vettera jest poświęcony także rozdział piąty *Instytucje życia literackiego Europy północnej w świetle relacji podróżopisarskiej Daniela Vettera*. Podane tutaj wiadomości są wynikiem wieloletnich badań autora nad wyżej wspomnianym tekstem Vettera, których rezultatem były już, między innymi takie jego publikacje, jak wydana w 1993 r. książka *Daniel Vetter i jego „Opisanie wyspy Islandyi”*² oraz opracowana przez tegoż autora najnowsza edycja wzmiankowanej pracy Vettera³. W rozdziale szóstym *Polityka a literatura. „Panegyricus Carolo Gustavo” Jana Amosa Komeńskiego wobec kultury sarmackiej*, autor omawia wydany w Lesznie w 1655 r., przypisywany Komeńskiemu, anonimowy druk ku czci Karola Gustawa. Analizując jego treść, autor stwierdza, że w rzeczywistości nie jest to panegiryk, lecz tak zwane „zwierciadło królewskie”, zawierające liczne sądy odnoszące się do współczesności oraz konkretny program polityczny polskich dysydentów. Autor stara się przedstawić ten tekst na tle ideologii i mentalności sarmackiej. Zastanawia się także, w jakim stopniu Komeński, publikując go, dopuścił się zdrady wobec narodu polskiego. W siódmym rozdziale autor omawia wydaną w Warszawie w 1976 r. powieść Stanisława Helsztyńskiego *Uczeń Amosa* oraz konfrontuje realia historyczne w niej przedstawione z najnowszymi ustaleniami historyków XVII wieku. W ósmym rozdziale Dariusz Rott przypomina postać berneńskiego geografa i sławisty Bohuslava Horáka (1881–1960) oraz analizuje opublikowaną przez niego w 1931 r. w Brnie trójjęzyczną wersję opisu Islandii Daniela Vettera. Wartość omawianej książki podwyższa dołączenie do niej *Aneksu* w którym zamieszczone są wybrane wiersze Piotra Wacheniusa, Anny Memoraty oraz fragment dramatu Bronisława Grabowskiego *Prorokini. Światłość w ciemności*⁴. Książka zaopatrzona jest również

w indeks nazwisk, streszczenia czeskie i niemieckie, a także liczne ilustracje przedstawiające architekturę i zabytki życia kulturalno-umysłowego dawnego Leszna oraz portrety najwybitniejszych jego przedstawicieli.

Jerzy S e r c z y k : *Towarzystwo Naukowe w Toruniu w latach 1976–2000. (Materiały)*. Toruń 2002, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 132, nlb. 1 s. Jubileusz 125-lecia Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1875–2000.

Książka nawiązuje do wydanego w latach 70. XX w. dwutomowego opracowania dziejów Towarzystwa Naukowego w Toruniu, napisanego przez Bożenę Osmólską-Piskorską, Kazimierza Wajdę i Jerzego Serczyka. Na początku opracowania autor zamieścił wykaz członków Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W dalszych partiach omówił pracę Zarządu, poszczególnych wydziałów, wydawnictwa TNT, prowadzone badania naukowe. Opisał także renowację budynku TNT, pracę Biura Towarzystwa, Redakcji Wydawnictw, Pracowni Mikrofilmowej oraz przebieg uroczystości 125-lecia TNT. Na końcu książki zamieszczono chronologiczne zestawienie najważniejszych wydarzeń z dziejów TNT w latach 1976–2000.

Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Redakcja i opracowanie Bożena U r b a n e k . T. 2. Z. 4. Warszawa 2002 Wydawnictwo IHN, Instytut Historii Nauki PAN, Zakład Historii Nauk Medycznych.

W 2002 r. został wydany kolejny zeszyt, ukazującego się od 1991 r., *Słownika biograficznego polskich nauk medycznych XX wieku*. W zeszycie zamieszczono biogramy 40 wybitnych lekarzy polskich. Na początku zeszytu zamieszczono *Skorowidz* dziedzin medycyny, którymi zajmowali się lekarze prezentowani w zeszycie.

Karolina T a r g o s z : *Piórem zakonnicy. Kronikarki w Polsce XVII w. o swoich zakonach i swoich czasach*. Kraków 2002 Wydawnictwo „Czuwajmy”, 331 s., nlb. 1 s., ind.

Książka dzieli się na cztery zasadnicze rozdziały. W rozdziale pierwszym autorka zaprezentowała i scharakteryzowała zachowany materiał źródłowy oraz przedstawiła zasadniczą jego zawartość treściową. Zwróciła także uwagę na wszystkie możliwe do wyśledzenia wskazówki dotyczące autorstwa odnośnych prac. Poszczególne podrozdziały poświęcone są kolejnym zakonom. W drugim rozdziale zostały przedstawione relacje zakonów żeńskich z kręgami kobiet